

Schudden en blazen – J.J. Cremer

Handschrift in bezit van de koninklijke bibliotheek onder de titel: Schudden en blazen: Een ode of zoo iets aan mijn vriend S. Gedateerd Den Haag, 3 juli 1871. Gedeeltelijke autograaf. Fol. 1-14: oorspronkelijke handschrift. Fol. 15-30: afschrift door Mej. Kraai[1] te Amsterdam, met correcties door de auteur. Introductie op Youtube

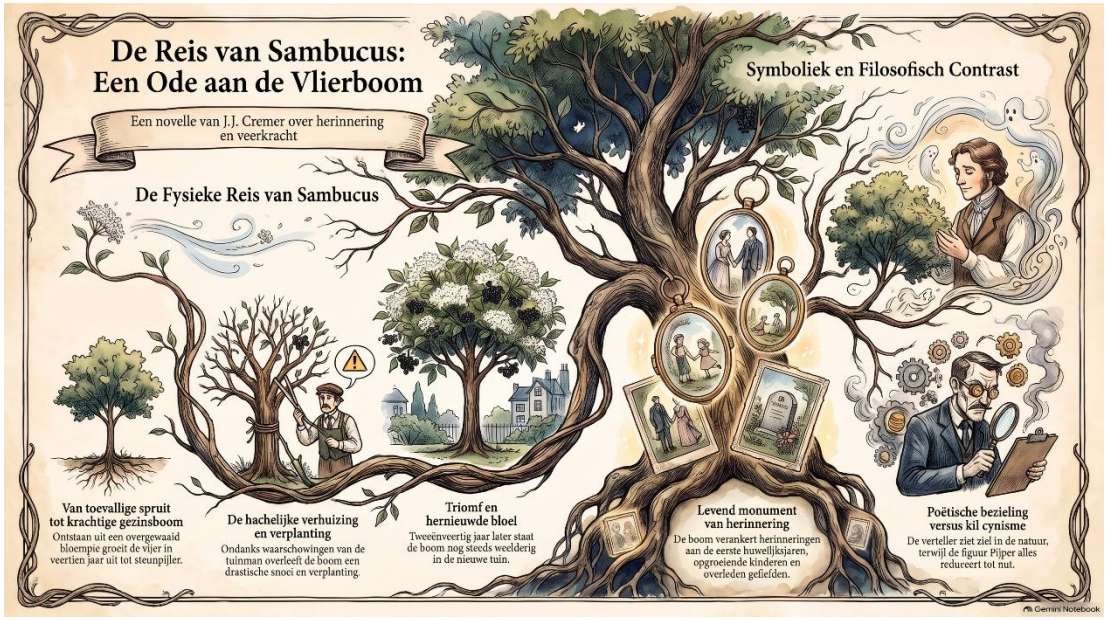

Publicatieoverzicht:

1e druk in: Castalia: jaarboekje aan de fraaie letteren gewijd, jrg. 1872. p. 153-182. Amsterdam: Gebroeders Kraay, 1871. Schudden en blazen: een ode of zoo iets aan mijn vriend S.

2e druk in: Kleine vertellingen. Fabriekskind en werkman. Leiden: D. Noothoven van Goor, 1878. p. 223-239. Romantische werken, deel 3.

3e druk in: Novellen en vertellingen: een winteravond …[et. al.]. Leiden: A.W. Sijthoff, [1888]. 6e druk. dl. 2. p. 208-222. Vijftig-cents-editie, no. 20.

4e druk in: Novellen en vertellingen: een winteravond …[et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff, [1888]. 7e druk. dl. 2 p. 2508-222. Romantische werken, dl. 9.

5e druk in: Novellen en vertellingen: een winteravond …[et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff, [ca. 1895].

[1] Zeer waarschijnlijk een van de dochters van Pieter Kraaij, de uitgever van Castalia.

7e druk. dl. 2 p. 208-222. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

6e druk in: Novellen en vertellingen: een winteravond …[et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [ca. 1908]. dl. 2. 7e druk. p. 208-222. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

7e druk in: Novellen en vertellingen: een winteravond …[et.al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [1917]. dl. 2. 7e druk. p. 208-222. Romantische werken, rode serie.

8e druk in: Novellen en vertellingen: een winteravond …[et.al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [1917]. dl. 2. 7e druk. p. 208-222. Romantische werken, blauwe serie.

9e druk in: Novellen en vertellingen: een winteravond …[et.al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [ca. 1925]. dl. 2. 8e druk. p. 208-222. Romantische werken, blauwe serie.

Handschrift in de Koninklijke bibliotheek:

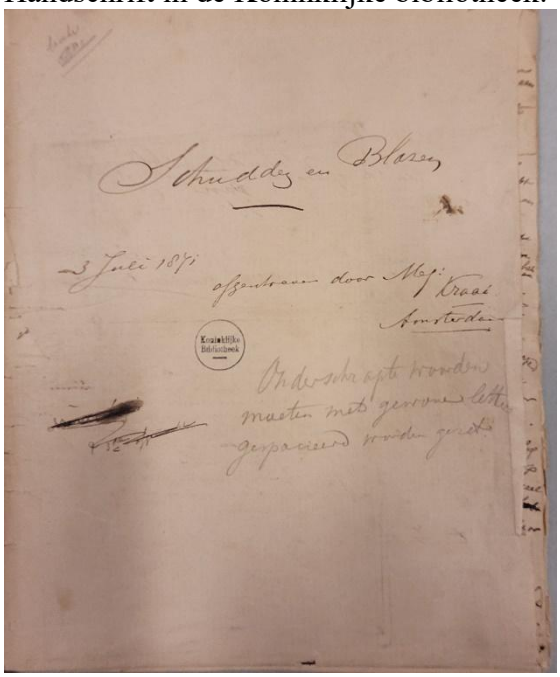

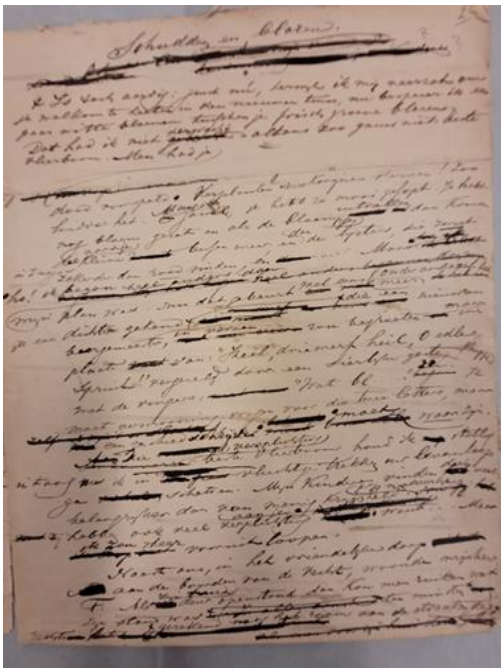

Castalia, 1872:

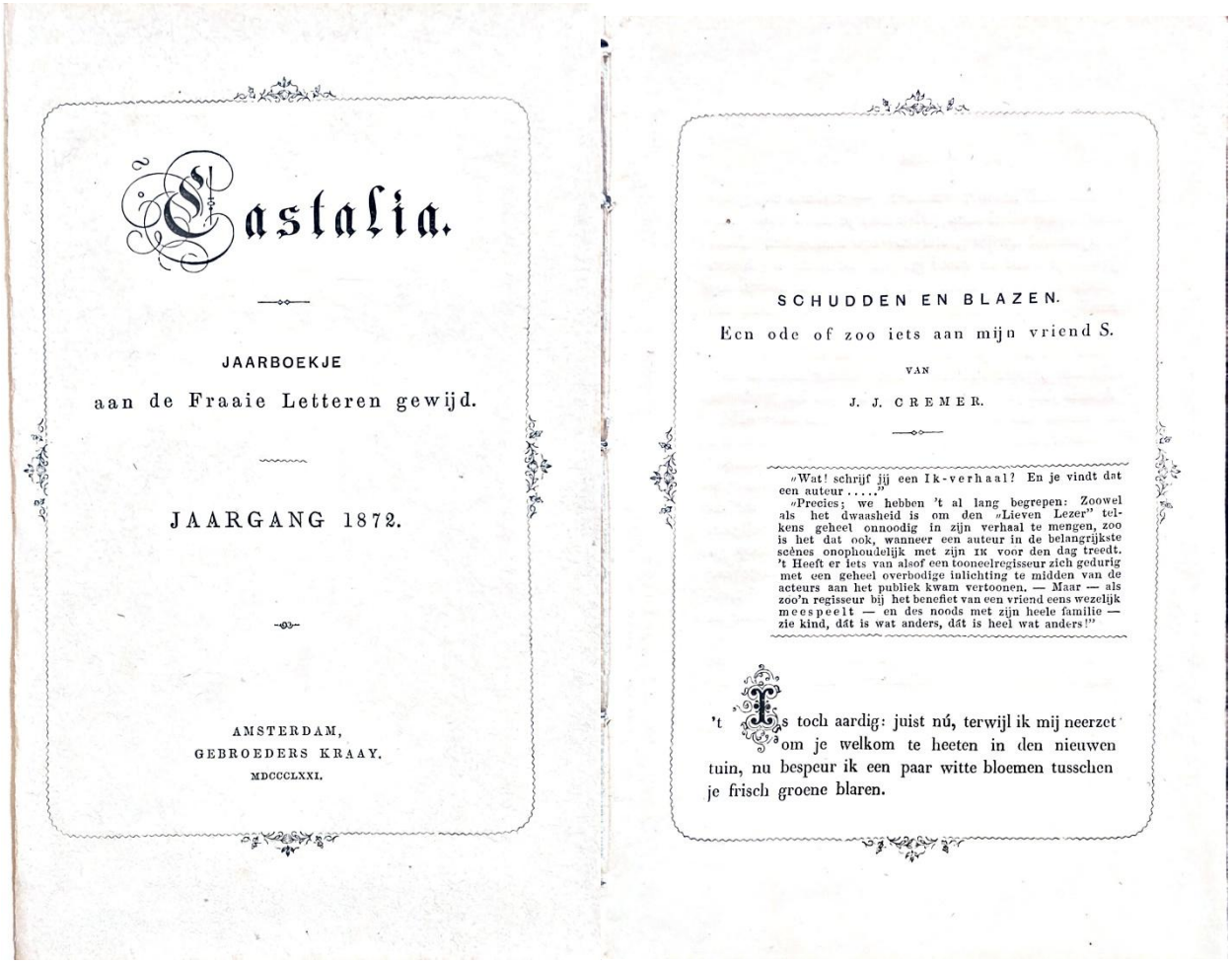

Castalia.

JAARBOEKJE

aan de Fraaie Letteren gewijd.

JAARGANG 1872.

AMSTERDAM,
GEBROEDERS KRAAY.
MDCCCLXXI.

SCHUDDEN EN BLAZEN.

Een ode of zoo iets aan mijn vriend S.

VAN

J. J. CREMER.

„Wat! schrijf jij een Ik-verhaal? En je vindt dat een auteur ....."
„Precies; we hebben 't al lang begrepen: Zoowel als het dwaasheid is om den „Lieven Lezer" telkens geheel onnoodig in zijn verhaal te mengen, zoo is het dat ook, wanneer een auteur in de belangrijkste scènes onophoudelijk met zijn IK voor den dag treedt. 't Heeft er iets van alsof een tooneelregisseur zich gedurig met een geheel overbodige inlichting te midden van de acteurs aan het publiek kwam vertoonen. — Maar — als zoo'n regisseur bij het beneficet van een vriend eens wezelijk meespeelt — en des noods met zijn heele familie — zie kind, dát is wat anders, dát is heel wat anders!"

't Is toch aardig: juist nú, terwijl ik mij neerzet om je welkom te heeten in den nieuwen tuin, nu bespeur ik een paar witte bloemen tusschen je frisch groene blaren.

Overdruk, zonder randversiering, uit Castalia.

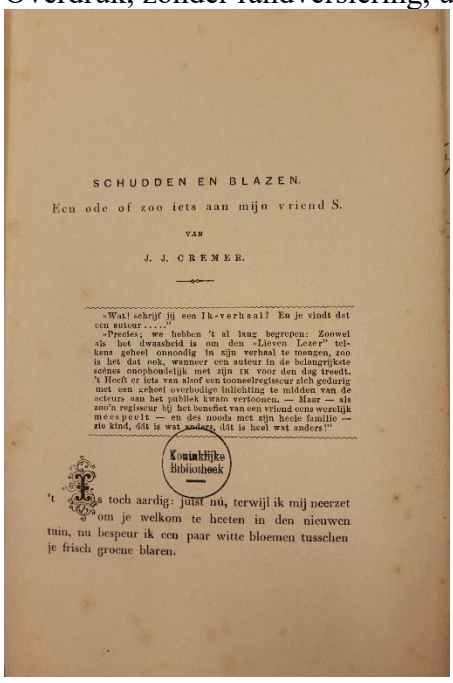

SCHUDDEN EN BLAZEN.

Een ode of zoo iets aan mijn vriend S.

VAN

J. J. CREMER.

„Wat! schrijf jij een Ik-verhaal? En je vindt dat een auteur ....."
„Precies; we hebben 't al lang begrepen: Zoowel als het dwaasheid is om den „Lieven Lezer" telkens geheel onnoodig in zijn verhaal te mengen, zoo is het dat ook, wanneer een auteur in de belangrijkste scènes onophoudelijk met zijn IK voor den dag treedt. 't Heeft er iets van alsof een tooneelregisseur zich gedurig met een geheel overbodige inlichting te midden van de acteurs aan het publiek kwam vertoonen. — Maar — als zoo'n regisseur bij het beneficet van een vriend eens wezelijk meespeelt — en des noods met zijn heele familie — zie kind, dát is wat anders, dát is heel wat anders!"

Koninklijke Bibliotheek

't Is toch aardig: juist nú, terwijl ik mij neerzet om je welkom te heeten in den nieuwen tuin, nu bespeur ik een paar witte bloemen tusschen je frisch groene blaren.

Het vaderland, 16 november 1871:

Alom is verkrijgbaar:

CASTALIA.

Jaarboekje voor 1872.

MET BIJDRAGEN VAN:

H. BINGER, G. H. J. ELLIOT BOSWEL, P. F. BRUNINGS, A. J. DE BULL, J. M. ASSINK CALKOEN, J. J. CREMER, Dr. D. DORBECK, JOHAN GRAM, J. J. L. TEN KATE, Dr. E. LAURILLARD, W. E. N. MUSKEYN, O. G. SMIT, C. J. VAN BEMMEL SUYCK, GERARD J. SPOOR, Mr. J. J. F. TINBERGH en Jº. DE VRIES.

Geïllustreerd met Staalgravuren en zeer rijk gebonden, verguld op snede. (2986)

Prijs ƒ 4,90.

Amsterdam. — GEBROEDERS KRAAY.

Arnhemsche courant, 24 november 1871:

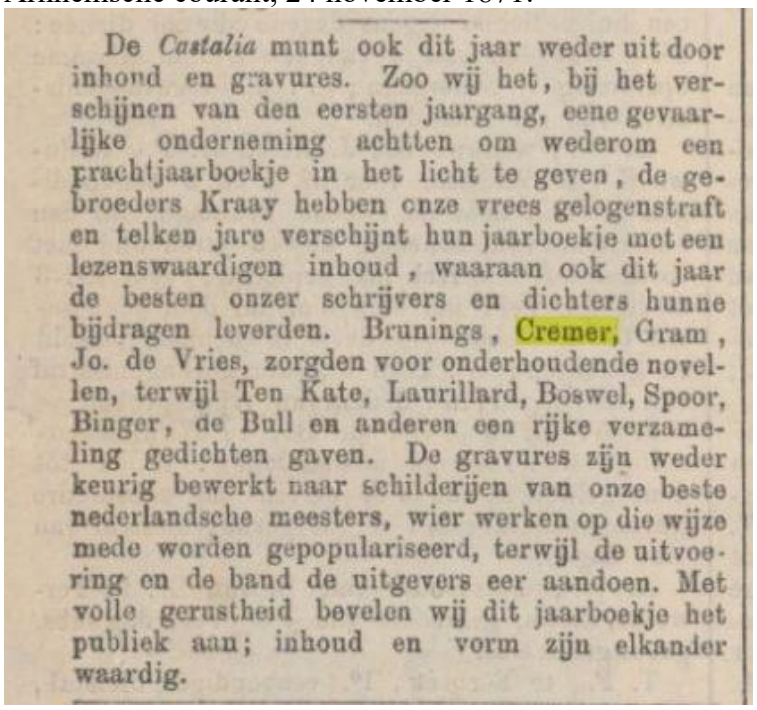

De *Castalia* munt ook dit jaar weder uit door inhoud en gravures. Zoo wij het, bij het verschijnen van den eersten jaargang, eene gevaarlijke onderneming achtten om wederom een prachtjaarboekje in het licht te geven, de gebroeders Kraay hebben onze vrees gelogenstraft en telken jare verschijnt hun jaarboekje met een lezenswaardigen inhoud, waaraan ook dit jaar de besten onzer schrijvers en dichters hunne bijdragen leverden. Brunings, Cremer, Gram, Jo. de Vries, zorgden voor onderhoudende novellen, terwijl Ten Kate, Laurillard, Boswel, Spoor, Binger, de Bull en anderen een rijke verzameling gedichten gaven. De gravures zijn weder keurig bewerkt naar schilderijen van onze beste nederlandsche meesters, wier werken op die wijze mede worden gepopulariseerd, terwijl de uitvoering en de band de uitgevers eer aandoen. Met volle gerustheid bevelen wij dit jaarboekje het publiek aan; inhoud en vorm zijn elkander waardig.

Utrechtsch provinciaal en stedelijk dagblad, 18 oktober 1881:

wikkelde van de hulde, welke men aan 's schrijvers nagedachtenis brengen wilde. Twee plannen, beiden in den geest van Cremer, ja door hem zelven aangegeven, werden geopperd: een rustbank in de boschjes, of een fontein. Dit laatste had veel voor, maar zou daarentegen een kapitaal voor water-aanvoer vereischen; daarom neigde de kommissie over naar de bank, die, met een soort van Duitsche bergbron ter besproeiing van het heestergewas als achtergrond door een boschje, waarin de vlierboom — herinnerende aan Cremer's „Schudden en blazen" — niet ontbreken zou, overschaduwd zou worden. Dat plan beval zich ook aan, omdat men dan meer onbepaald zou zijn in de kosten. En diensvolgens onderwierp de heer Ising het aan het oordeel der vergadering, nog slechts opmerkende, dat Arnhem ook zijn aandeel — een gedenksteen of iets dergelijks — had gevraagd.

Eigen haard, no. 52, december 1881. A. Ising – De Cremersbank:

Achter de beide open vleugels zijn de stekken geplant van Cremer's trouwen vriend Sambucus. De vlierboom, waaraan hij zoo gehecht was, zag hem, zooals hij dit gewenscht had, wegdragen uit de tweede woning, in wier tuin hij hem had doen overplanten. Daar zou, volgens Cremer's verlangen, ook na zijn dood de boom blijven staan; maar alsof Sambucus zijn taak volbracht achtte, boog hij het hoofd voor den storm van 14 October 1881. Mogen thans de met zorg bewaarde, in den herfst na 's dichters sterven afgesneden takken van den nu gevallen boom welig opgroeien in den duingrond en met hun groen en bloemen omwuiven wie rust en verpozing zoeken op de Cremersbank!

om het ruime uitzicht over den daar langs loopenden weg, het water van den kronkelenden vijver en het duin aan de overzij, maar ook omdat de bank hier kon gezet worden op de kruin van een hellenden bodem, waar zij tot achtergrond hebben zou een bosschage van eikenhout. Want van den aanvang af stond het bij de commissie vast, dat de bank omringd moest worden door heesters en bloemen en daaronder vooral ook door stekken van dien vlierboom, die door Cremer's „Schudden en Blazen" bekend werd als zijn vriend Sambucus, de stille getuige van zijn leven, rijk aan zegen.

Jaarboek Nederlandsche maatschappij voor den letterkunde 1880:

Bakhuizen van den Brink.

Van Cremer's arbeid en inwendig leven gewagende, herdenkt men als van zelf een zijner stukjes, waarin hij zich gegeven heeft met al zijn goedheid en teerheid van hart, met al zijn eenvoud, fijn artistiek gevoel en humor. Ik bedoel 'Schudden en blazen, een ode of zoo iets aan mijn vriend S'. Die vriend S. is Sambucus, de latijnsche naam van vlierboom. Het stukje is gedagteekend 'Den Haag, 3 Juli 1871', en het eerst verschenen in het Jaarboekje Castalia voor 1872. Het werd geschreven naar aanleiding van het overplanten van een vlierboom, bij eene verhuizing. Cremer verhuisde maar tweemalen met zijn gezin: eerst uit 'het vriendelijk dorp' (Loenen) naar 'de kleine stadswoning' (in Den Haag), toen uit die woning op het westen naar 'het nieuw gebouwde huis' in de zelfde stad, maar aan de tegenovergestelde windstreek. Cremer was geen vriend van verhuizen: hij hechtte zich te veel aan alles wat hem omringde. Toen hij de laatste maal van woning zou veranderen, had hij als een voorgevoel van zijn dood. Sedert verbroederde hij zich met het denkbeeld van sterven. Hij wilde dan ook liever zelf het eerst heengaan, dan nogmaals een kind te verliezen, 't geen hem tweemalen, eens in Loenen, eens toen hij pas in Den Haag gekomen was, trof. Ook die smart herdenkt hij in zijn Blazen en Schudden. Hij vertelt daarin, hoe de vlierboom in Loenen opkwam en groeide, hoe hij er stekjes van meenam naar Den Haag, hoe een dier stekjes in den kleinen tuin van de stadswoning welig opwies, hoe eindelijk de twaalfjarige boom, met veel moeite en drukte gerooid, van het westen naar het oosten der stad versjouwd, in den nieuwen tuin herplant werd

F.L. W.M. Buisman-Savornin Lohman – Laurence Sterne, 1939:

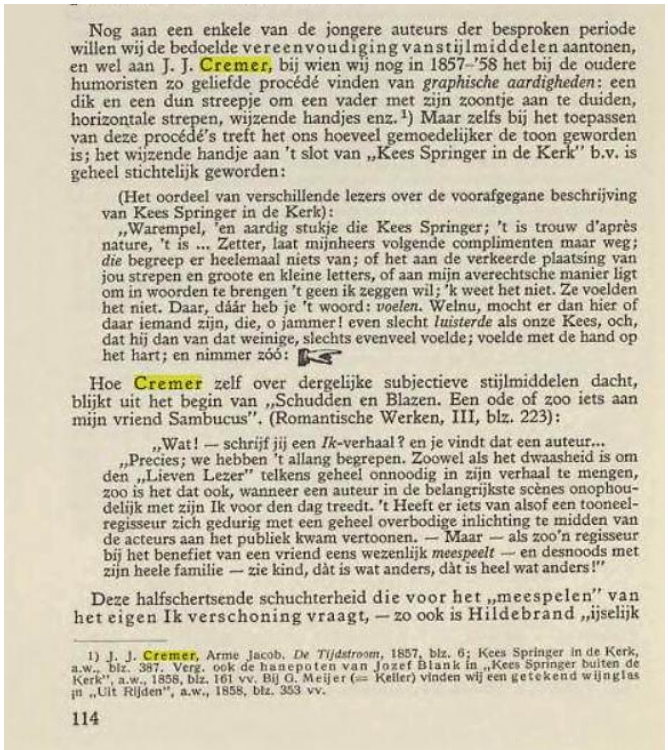

Nog aan een enkele van de jongere auteurs der besproken periode willen wij de bedoelde vereenvoudiging vanstijlmiddelen aantonen, en wel aan J. J. Cremer, bij wien wij nog in 1857–'58 het bij de oudere humoristen zo geliefde procédé vinden van *graphische aardigheden*: een dik en een dun streepje om een vader met zijn zoontje aan te duiden, horizontale strepen, wijzende handjes enz.[1]) Maar zelfs bij het toepassen van deze procédé's treft het ons hoeveel gemoedelijker de toon geworden is; het wijzende handje aan 't slot van „Kees Springer in de Kerk" b.v. is geheel stichtelijk geworden:

(Het oordeel van verschillende lezers over de voorafgegane beschrijving van Kees Springer in de Kerk):

„Warempel, 'en aardig stukje die Kees Springer; 't is trouw d'après nature, 't is ... Zetter, laat mijnheers volgende complimenten maar weg; *die* begreep er heelemaal niets van; of het aan de verkeerde plaatsing van jou strepen en groote en kleine letters, of aan mijn averechtsche manier ligt om in woorden te brengen 't geen ik zeggen wil; 'k weet het niet. Ze voelden het niet. Daar, dáár heb je 't woord: *voelen*. Welnu, mocht er dan hier of daar iemand zijn, die, o jammer! even slecht *luisterde* als onze Kees, och, dat hij dan van dat weinige, slechts evenveel voelde; voelde met de hand op het hart; en nimmer zóó:

Hoe Cremer zelf over dergelijke subjectieve stijlmiddelen dacht, blijkt uit het begin van „Schudden en Blazen. Een ode of zoo iets aan mijn vriend Sambucus". (Romantische Werken, III, blz. 223):

„Wat! — schrijf jij een *Ik*-verhaal? en je vindt dat een auteur...

„Precies; we hebben 't allang begrepen. Zoowel als het dwaasheid is om den „Lieven Lezer" telkens geheel onnoodig in zijn verhaal te mengen, zoo is het dat ook, wanneer een auteur in de belangrijkste scènes onophoudelijk met zijn Ik voor den dag treedt. 't Heeft er iets van alsof een tooneelregisseur zich gedurig met een geheel overbodige inlichting te midden van de acteurs aan het publiek kwam vertoonen. — Maar — als zoo'n regisseur bij het benefiet van een vriend eens wezenlijk *meespeelt* — en desnoods met zijn heele familie — zie kind, dàt is wat anders, dàt is heel wat anders!"

Deze halfschertsende schuchterheid die voor het „meespelen" van het eigen Ik verschoning vraagt, — zo ook is Hildebrand „ijselijk

1) J. J. Cremer, Arme Jacob. *De Tijdstroom*, 1857, blz. 6; Kees Springer in de Kerk, a.w., blz. 387. Verg. ook de hanepoten van Jozef Blank in „Kees Springer buiten de Kerk", a.w., 1858, blz. 161 vv. Bij G. Meijer (= Keller) vinden wij een getekend wijnglas in „Uit Rijden", a.w., 1858, blz. 353 vv.

114

Hugo Sanders – Jacob Cremer, 1952:

Een paar maanden na zijn vestiging in Den Haag werd hij werkend lid van *Oefening kweekt Kennis*. Tot aan zijn dood trad hij er geregeld op. Zijn voordrachten werden een ongekend succes. Wanneer Cremer zou spreken, had een ware belegering van Diligentia's grote zaal plaats.[4] Geen stoel bleef onbezet. De bezoekers vulden de ruimte achter de spreker, stonden naast en vóór het spreekgestoelte, zodat zij hem belemmerden in zijn be-

1 Br. Cremer aan J. Bosboom, 9 Febr. 1856 (Leidse U. B.).
2 Hs. *Alles wel, 't lot in de kerkbuil* (Gijsbers & van Loon, Arnhem).
3 *Schudden en Blazen*, *Werken* III, bl. 225.
4 S. W. F. Margadant, *Geschiedenis van het letterkundig genootschap Oefening kweekt Kennis*, 's-Gravenhage 1934, bl. 63 en 12.

NRC, 13 juni 1980:

Na zijn huwelijk in 1852 met een kolonelsdochter uit Ede vestigde Cremer zich in Loenen aan de Vecht en sedert 1857 was hij woonachtig in Den Haag. Een tweetal stekken van een daar opgroeiende vlierboom – 'stille getuige van een leven rijk aan zegen' – nam hij van Loenen mee naar zijn nieuwe woning in Den Haag. De boom die uit één van de stekken was gegroeid liet hij door 12 man naar zijn volgende woning aan de andere kant van de stad brengen. Daarover schreef hij in 1872 in een aan de Fraaie Letteren gewijd jaarboekje: *Schudden en Blazen*, een ode of zo iets aan mijn vriend S(ambucus = vlierboom).

Wiepke Loos - Jacob Cremer (1827-1880): de schrijver van de Betuwsche Novellen als schilder van de Veluwezoom. In: Bulletin van het Rijksmuseum, Jaarg. 43, Nr. 3 (1995), blz. 181-194.

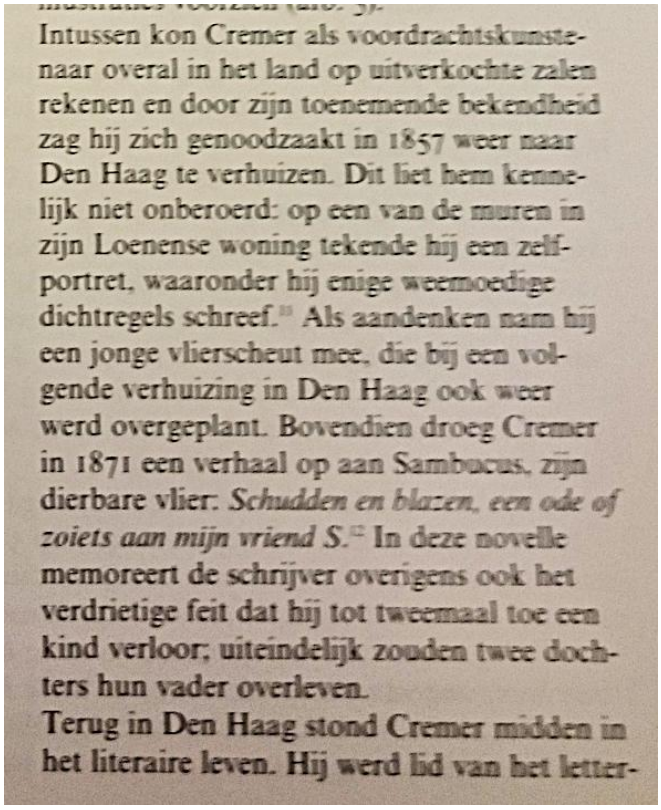

illustraties voorzien (zie p. 5).
Intussen kon Cremer als voordrachtskunstenaar overal in het land op uitverkochte zalen rekenen en door zijn toenemende bekendheid zag hij zich genoodzaakt in 1857 weer naar Den Haag te verhuizen. Dit liet hem kennelijk niet onberoerd: op een van de muren in zijn Loenense woning tekende hij een zelfportret, waaronder hij enige weemoedige dichtregels schreef.[11] Als aandenken nam hij een jonge vlierscheut mee, die bij een volgende verhuizing in Den Haag ook weer werd overgeplant. Bovendien droeg Cremer in 1871 een verhaal op aan Sambucus, zijn dierbare vlier: *Schudden en blazen, een ode of zoiets aan mijn vriend S.*[12] In deze novelle memoreert de schrijver overigens ook het verdrietige feit dat hij tot tweemaal toe een kind verloor; uiteindelijk zouden twee dochters hun vader overleven.
Terug in Den Haag stond Cremer midden in het literaire leven. Hij werd lid van het letter-

Haagse historie, no. 40, zomer 1926:

naar Cremers nieuwe woonhuis aan de Noord-West-Binnensingel (tegenwoordig Bij de Westermolens). Daar groeide de struik uit tot een prachtige boom. Toen het echtpaar in 1871 verhuisde naar de Van den Boschstraat in het Bezuidenhout ging de vlierbes opnieuw mee. Een jaar later schreef Cremer met zijn verhaal 'Schudden en blazen' een ode aan 'mijn vriend sambucus' (vlierbes). Opvallend genoeg heeft de vlier zijn bewonderaar nauwelijks overleefd, want tijdens een storm op 14 oktober 1881 bezweek de boom. Gelukkig waren er nog stekken en deze konden bij de bank worden geplant.

www.jacobcremer.nl

Laatst bijgewerkt: 27 oktober 2026.